

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยในปัจจุบันมีวิถีชีวิตที่เร่งรีบแข่งขันกันหลายรูปแบบ มีแนวโน้มไปสู่วัตถุนิยม และสุขนิยมมากขึ้นและมีความตึงเครียดสูง รวมทั้งสภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 1) ซึ่งเป็นผลมาจากความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่สูงขึ้นอย่างรวดเร็วก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัตถุ และส่งผลต่อเนื่องทั้งทางด้านสังคมและจิตใจกล่าวคือ ด้านสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างสับสนในเรื่องของมโนทัศน์และค่านิยม (เจดีย์ บุริภักดี, 2526; สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2533; ทิศนา ขัมมณี และคณะ, 2535; ศูนย์วัฒนธรรมศึกษาคณะครุศาสตร์, 2537) และที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ยุคนี้เป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสาร "Information Age" ระบบข่าวสารและการติดต่อเป็นไปอย่างรวดเร็ว กระแสวัฒนธรรมจากต่างประเทศจึงหลั่งไหลเข้าสู่สังคมไทยอย่างรวดเร็วและไม่หยุดยั้ง เป็นผลให้ประชาชนและเยาวชนไทยจำนวนไม่น้อยหลงเลยแบบแผนค่านิยมและวิถีชีวิตอันดีงามของสังคมเดิมไปหลงไหลชื่นชมกับวัฒนธรรมต่างชาติอย่างขาดการเลือกสรร ทำให้สูญเสียเอกลักษณ์และความเป็นปึกแผ่นมั่นคงของสังคมไทย ก่อให้เกิดปัญหาทางวัฒนธรรม ทั้งในขั้นรุนแรงและขั้นวิกฤตหลายประการ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2533, หน้า 3) ซึ่งได้แก่ ขนบธรรมเนียมและประเพณีที่ดีงามของไทยถูกลืมนำไปใช้ในทางที่ไม่ถูกต้องหรือบางอย่างกลายเป็นเรื่องล้าสมัย ภาษาไทยเกิดการวิบัติ วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่นถูกมองข้าม ค่านิยม คุณธรรมและจริยธรรมถูกละเลยจากความเห็นแก่ตัว ความฟุ้งเฟ้อและการไม่รู้จักรัษฎีเห็นได้จากการจัดงานต่าง ๆ ที่มีความฟุ่มเฟือย รวมทั้งการเกิดลัทธิบริโภคนิยมที่ผ่านการแข่งขันชวนเชื่อหรือสื่อธุรกิจ ได้นำคนไทยไปสู่การยอมรับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมตะวันตกมากขึ้น (ไพฑูริย์ สิริสุนทร, 2543, หน้า 23) วัฒนธรรมเดิม ๆ ที่ดีค่อยเลือนความนิยมลงไป โครงสร้างทางวัฒนธรรมที่ปฏิบัติในชีวิตประจำวันค่อย ๆ กลายเป็นวัฒนธรรมตะวันตก ไม่มีศักดิ์ศรี ความภาคภูมิใจในตนเองและพร้อมที่จะเลียนแบบตามชาติตะวันตก (พิทยา ว่องกุล, 2541, คำนำ) และอีกประการหนึ่งคนไทยขาดความรับผิดชอบ ไม่เคร่งครัดเรื่องระเบียบ วินัย ที่เห็นได้ชัดเจน คือ การไม่เคารพกฎจราจร การไม่ตรงต่อเวลา การไม่รู้จักรอคอยและการรอคอย ไม่รู้จักการเข้าแถวเพื่อรอรับบริการต่าง ๆ จนมีคำกล่าวว่า "ทำอะไรตามใจคือไทยแท้" และที่สำคัญคือคนไทยขาดการเคารพกฎหมายไม่สามารถควบคุม

อารมณ์ตนเองได้ ถึงขั้นก่อปัญหาทางอาชญากรรมและอีกหลาย ๆ ปัญหาที่ร้ายแรงขึ้น เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากร การล่องละเมิดทางเพศในเด็ก ปัญหาโสเภณี รวมถึงปัญหาทางพฤติกรรมเกรงของเด็กและเยาวชน (นิพนธ์ กินาวงศ์, 2545, หน้า 75) ประกอบกับการพัฒนาประเทศที่มุ่งหวังสร้างความเจริญทางด้านวัตถุเป็นหลักปัญหาต่าง ๆ จึงเกิดขึ้นมากมาย ทำให้สังคมไทยต้องสูญเสียทั้งคุณภาพชีวิต คุณภาพสังคมและสูญเสียเอกลักษณ์ความเป็นไทยไปในที่สุด หากไม่ได้รับการยับยั้งและแก้ไขโดยด่วน จะเป็นผลให้อนาคตของความเป็นชาติไทยต้องตกต่ำลงถึงอาจต้องเสื่อมสลายได้

ประเทศไทยเป็นประเทศที่เป็นเอกราชมาเป็นเวลานาน มีวิถีการดำรงชีวิต ภูมิปัญญาในการทำมาหากิน การเมือง การปกครองเศรษฐกิจ เทคโนโลยี ความเชื่อ ค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคนโดยผ่านกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมและมีการพัฒนาไปตามแต่ละยุคแต่ละสมัย ซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยให้คนไทยเกิดความรักและหวงแหนในแผ่นดินถิ่นกำเนิดของตน (ประคอง นิมมานเหมินท์, 2534) แต่ปัจจุบันลูกหลานไทยหลงลืมสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จนเกือบหมดสิ้น มิได้ซาบซึ้งและมองเห็นความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษของชาติได้สร้างสมมาและในขณะเดียวกันการอบรมเลี้ยงดูเด็กรุ่นใหม่ก็เลียนแบบอย่างตะวันตกโดยปลูกฝังความคิดที่ไม่เหมาะสมกับความเป็นคนไทยมาใส่ไว้ในจิตใจของเด็กเห็นได้จากการตั้งชื่อเล่นให้เด็กและการบริโภคของเด็กกล่าวคือ เด็กไทยทุกวันนี้รับประทานขนมไทย ๆ เช่น กล้วยบวดชี ขนมสอไส้และขนมอื่นที่เป็นขนมไทยไม่เป็นแต่กลับนิยมแต่ขนมขบเคี้ยวที่บรรจุในซองโฆษณาขายทางโทรทัศน์ (นันท์ชญา มหาจันทร์, 2543)

เมื่อประชาชนคนไทยที่เป็นพ่อแม่ปลูกฝังให้ลูกดำเนินชีวิตดังกล่าว ผลจึงส่งมาถึงลูกหลาน ซึ่งปฏิบัติตามผู้ใหญ่และสิ่งที่จะตามมาในอนาคต คือ การหลงลืมวัฒนธรรมของชาติและความเป็นชาติไทยซึ่งเป็นเรื่องใหญ่ ดังนั้นถึงเวลาที่ประชาชนคนไทยสมควรจะต้องทบทวนกันใหม่ เริ่มต้นปลูกฝังความรักชาติและหวงแหนในชาติไทยของเราเข้าสู่จิตใจเด็กซึ่งจะเป็นวิธีการหนึ่งจะช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวได้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้พระราชทานพระบรมราโชวาทไว้ในหนังสือวันเด็ก ประจำปี 2522 ความว่า

เด็กเป็นผู้ที่จะได้รับช่วงทุกสิ่งทุกอย่างต่อจากผู้ใหญ่ รวมทั้งภาระรับผิดชอบในการธำรงรักษาอิสรภาพและความสงบสุขของบ้านเมือง ดังนั้นเด็กทุกคนจึงสมควรและจำเป็นที่จะต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างถูกต้องเหมาะสมให้มีความสามารถสร้างสรรค์ประโยชน์ต่าง ๆ พร้อมทั้งการฝึกหัดขัดเกลาคำคิด จิตใจให้ประณีต ให้มีความศรัทธามั่นคงในคุณความดี มีความประพฤติเรียบร้อย สุจริตและมีปัญญาฉลาดแจ่มใสในเหตุและผล หน้าทีนี้เป็นของทุกคน ที่จะ

ต้องร่วมมือกันกระทำ โดยพร้อมเพรียงและสม่ำเสมอ ผู้ที่เกิดก่อน ผ่านชีวิตมาก่อน จะต้องลงเคราะห์ อนุเคราะห์ผู้เกิดตามมาภายหลัง ด้วยการถ่ายทอดความรู้ ความดีและประสบการณ์ อันมีค่าทั้งปวงให้ด้วยความเมตตา เอื้อนดูและด้วยความบริสุทธิ์ใจ ให้เด็กได้ทราบ ได้เข้าใจและที่ล้ำค่าที่สุด ให้รู้จักคิดด้วยเหตุผลที่ถูกต้อง จนสามารถเห็นจริงด้วยตนเองได้ในความเจริญและความเสื่อมทั้งปวง

โดยนัยนี้ บิดามารดาจึงต้องสอนบุตรธิดา พี่จึงต้องสอนน้อง คนรุ่นใหญ่จึงต้องสอนคนรุ่นเล็กและเมื่อคนรุ่นเล็กเป็นผู้ใหญ่ขึ้น จึงต้องสอนคนรุ่นต่อ ๆ ไปไม่ให้ขาดความรู้ ความดี ความเจริญของงามทั้งมวลจึงจะแผ่ไพศาลไปได้ ได้มีประชากรเป็นพื้นฐานของการพัฒนาผาสุก อันยั่งยืนสืบไป

จากพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวครั้งนี้ จึงเป็นข้อเตือนใจให้ประชาชนคนไทยทุกคนได้ตระหนักเห็นความสำคัญของความรับผิดชอบในการรักษาประเทศชาติไทยของเราไว้ ด้วยการอบรมสั่งสอนเด็กให้มีจิตใจ ยึดมั่นในคุณธรรมความดี เพราะคนดีจะได้ชื่อว่าเป็นผู้รักษาชาติ ซึ่งในการประพฤติกปฏิบัติตนเพื่อให้เป็นคนดีนั้น ก็ด้วยการช่วยกันรักษาวัฒนธรรมของชาติไว้

ถ้าคนไทยได้รับการปลูกฝังให้เกิดความรู้สึกเหล่านี้โดยที่ทุกคนจะทำให้คนไทยอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขซึ่งมีผลไปถึงการพัฒนาชาติไทยของเราไม่เป็นรองชาติอื่นในทุก ๆ ด้าน คนไทยทุกคนจะเกิดความรัก ความภาคภูมิใจและหวงแหนประเทศชาติ ยอมเสียสละชีวิตเพื่อปกป้องแผ่นดินและชาติของเราไว้ ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของบูรพกษัตริย์ของไทยคือ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ได้ปฏิบัติไว้เป็นพระราชกรณียกิจที่สำคัญยิ่งของพระองค์ คือ การปลูกใจให้ประชาชนเกิดความรักชาติ ดังทรงมีพระราชดำรัสต่อพระบรมวงศานุวงศ์และข้าทูลละอองธุลีพระบาท ในการเฉลิมพระชนมพรรษา เมื่อวันที่ 1 มกราคม ร.ศ. 130 ความตอนหนึ่งว่า

...เราทั้งหลายต้องต่างคนต่างรำลึกอยู่ในใจว่าชาติสำคัญกว่าบุคคล ถ้าชาติย่อยยับ อับจนไปแล้ว ที่บุคคลจะมีความสุขสำราญนั้นไม่ได้เลยเป็นอันขาด เพราะฉะนั้นเมื่อคิดจะทำการใด ๆ ก็ดี ต้องนึกถึงประโยชน์อันจะมีแก่ชาติบ้านเมืองเป็นที่ตั้ง ถึงแม้ว่าจะต้องสละความสุขหรือความสะดวกในส่วนตัวเองบ้างก็ต้องยอมสละให้และถ้ามีเหตุจำเป็นถึงแม้ชีวิตก็ไม่ควรอาลัยหวงแหน ควรคิดไว้ชื่อในแวนแคว้นแดนสยาม พยายามแต่ที่จะทำการอันเป็นคุณประโยชน์เต็มที่ย่ำได้เสียที่ได้เกิดมาในชาติไทย (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2472, หน้า 26-27 อ้างถึงใน ธงชัย หวานแก้ว, 2522, หน้า 3) ซึ่งตรงกับพระบรมราโชวาทของพระบาท

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชได้พระราชทานพระบรมราโชวาทไว้ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2512 ความว่า

“...ทุกคนมีชาติบ้านเมืองเป็นที่เกิดอาศัย ทุกคนจะมีความสุข ความเจริญได้ ก็เพราะบ้านเมืองเป็นปรกติมั่นคง ผู้ที่ทำงานให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมย่อมได้รับประโยชน์เป็นส่วนของตนเองด้วย ผู้ที่ทำงานโดยเห็นแก่ตัว เบียดเบียนประโยชน์และที่สุด ตนเองก็จะเอาตัวไม่รอด ขอให้ทุกคนเตรียมกาย เตรียมใจทำงานเพื่ออนาคตของชาติไทยของเราต่อไป

จากพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของไทยทั้ง 2 รัชกาล จึงเป็นข้อเตือนใจให้ประชาชนคนไทยทุกคนว่าถึงเวลาแล้วที่จะต้องร่วมมือร่วมใจกันรักษาประเทศไทย ซึ่งเป็นแผ่นดินถิ่นกำเนิดของเราไว้ด้วยการปรับปรุงและปลูกฝังความรักชาติในเด็กรุ่นใหม่ ขณะเดียวกันผู้ใหญ่ต้องทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็ก ด้วยการเลิกประพฤติตนตามแบบวัฒนธรรมของต่างชาติและร่วมมือกันปลูกฝังความรักชาติของเราเข้าสู่จิตใจและความคิดของลูกหลานตั้งแต่ยังเล็ก ดังนั้นความรักชาติจึงหมายถึง การแสดงถึงความผูกพันและห่วงใยในผลประโยชน์ของประเทศชาติ ช่วยทำนุบำรุงรักษาทรัพยากรอันเป็นส่วนรวม ให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม (เสาวภาคย์ ขำรักษา, 2538, หน้า 14)

นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวว่า การปลูกฝังความรักชาตินั้น ควรเริ่มปลูกฝังตั้งแต่เด็กยังเล็กในช่วงปฐมวัย เนื่องจากเด็กวัยนี้เป็นช่วงที่เด็กมีความไวต่อการรับการปลูกฝังส่งเสริมจริยธรรมและวัฒนธรรมเป็นอย่างยิ่งเพราะเด็กยังเป็น “ไม่อ่อนที่ดัดง่าย” (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2538) ทิศนา แหมมณี และคณะ (2535) กล่าวว่า การที่จะพัฒนาเด็กให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพของสังคมนั้น เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าจำเป็นต้องเริ่มต้นตั้งแต่ระยะต้นของชีวิต ซึ่งตรงกับความเห็นของ บรรพต พรประเสริฐ (2545, หน้า 2) ที่กล่าวไว้ว่า การปลูกฝังทัศนคติและค่านิยมจะทำได้ผลดีที่สุดในช่วงวัยเด็กปฐมวัยเนื่องจากเป็นวัยปูพื้นฐานของชีวิต ดังนั้นการปลูกฝังความรักชาติจะต้องปลูกฝังให้เกิดและเป็นนิสัย จึงควรปลูกฝังตั้งแต่เด็กยังเล็กเพราะการที่เด็กจะมีความรักชาติได้นั้นมิได้เกิดขึ้นมาโดยปัจจุบันทันด่วน จะต้องใช้เวลาสะสมทีละเล็กทีละน้อยหรือการถ่ายทอดมาเป็นเวลานานจึงจะก่อตัวฝังรากลึกอยู่ในจิตใจของบุคคลและเมื่อเกิดแล้วก็ยากที่จะเปลี่ยนแปลง (เกียรติศักดิ์ อิชยานันท์, 2526, หน้า 11) และ ฟรอยด์ (Freud, 1949 อ้างถึงใน เยาวพา เดชะคุปต์, 2542 ก, หน้า 13) กล่าวว่า การปลูกฝังทัศนคติ ค่านิยมให้กับเด็กจะทำได้ดีที่สุดในช่วงนี้ซึ่งเป็นวัยเริ่มต้นของชีวิตและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับจะมีอิทธิพลต่อชีวิตของคนเราตลอดจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต เนื่องจากกระบวนการพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นต่อเนื่องอย่างช้า ๆ เด็กจะเริ่มพัฒนาจากการกระทำโดยสัญชาตญาณมาสู่การลองผิดลองถูก

และการเลียนแบบ (สุมน อมรวิวัฒน์, 2535, หน้า 227) ฉะนั้นบุคคลที่เด็กจะเลียนแบบได้ดีที่สุดคือ พ่อแม่และผู้เลี้ยงดู ซึ่งจะเป็นบุคคลที่ถ่ายทอด ค่านิยม ความเชื่อและปลูกฝังทัศนคติทุกอย่างแก่เด็ก จากวิธีการอบรมเลี้ยงดูและการจัดประสบการณ์สิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องและเหมาะสม (พรพนทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2540, หน้า 161)

ในปัจจุบันเด็กในวัย 3-4 ปี ได้เริ่มเข้าสู่โรงเรียน การจัดศึกษาสำหรับเด็กจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะสิ่งที่เด็กในวัยนี้ได้รับ ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา จะเป็นพื้นฐานสำหรับชีวิตในอนาคต พัฒนาการบางด้าน เช่น ความคิดสร้างสรรค์ หลายองค์ประกอบจะพัฒนาได้ดีในวัยก่อน 6 ขวบ เหตุนี้ประเทศที่มุ่งพัฒนาชาติบ้านเมืองจึงให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาในระดับนี้มาก ดังที่ ทาล (Tar, 1975) กล่าวว่า "เด็กวัยก่อน 6 ขวบถือเป็นวัยทองของชีวิต หากต้องการให้พลเมืองเป็นแบบไหน ก็จะต้องปูพื้นฐานให้ก่อน 6 ขวบนี้เอง การรอพัฒนาที่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาหรืออุดมศึกษาก็จะสายเกินไป"

ดังนั้นการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยนอกจากจะจัดให้เด็กพัฒนาความพร้อมทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจและสติปัญญาแล้ว การปลูกฝังค่านิยมความรักชาติจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ควรจัดให้เด็กด้วย แต่เนื่องจากในแผนการจัดประสบการณ์เด็กปฐมวัยทั้งของภาครัฐและเอกชนยังมีรูปแบบของกิจกรรมที่ไม่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวความคิดของผู้เชี่ยวชาญตลอดจนผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยในด้านการจัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังให้เด็กปฐมวัยมีค่านิยมความรักชาติและนำผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้มากำหนดเป็นรูปแบบสำหรับปลูกฝังให้เด็กปฐมวัยเกิดค่านิยมความรักชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวความคิดของผู้เชี่ยวชาญเพื่อกำหนดรูปแบบกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมความรักชาติสำหรับเด็กปฐมวัย

คำถามในการวิจัย

การปลูกฝังค่านิยมความรักชาติสำหรับเด็กปฐมวัยควรมีรูปแบบกิจกรรมเป็นแบบใด

ความสำคัญของการวิจัย

1. ได้กรอบแนวคิด สำหรับกำหนดรูปแบบการปลูกฝังค่านิยมความรักชาติสำหรับเด็กปฐมวัย เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาค่านิยมความรักชาติของเด็กปฐมวัยต่อไป

2. เป็นข้อสารสนเทศประกอบการจัดหลักสูตรและการจัดกิจกรรมให้เด็กปฐมวัย เพื่อปลูกฝังค่านิยมความรักชาติ

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้การวิจัยอนาคตแบบเดลฟาย เพื่อศึกษาแนวความคิดของผู้เชี่ยวชาญเพื่อกำหนดรูปแบบการปลูกฝังค่านิยมความรักชาติสำหรับเด็กปฐมวัยโดยกำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

1. เนื้อหาที่ศึกษา ผู้วิจัยต้องการศึกษาแนวความคิดของผู้เชี่ยวชาญในการจัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังค่านิยมความรักชาติสำหรับเด็กปฐมวัยในอนาคต (พ.ศ. 2547 เป็นต้นไป) โดยมีกรอบแนวคิดจากหลักการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน พ.ศ. 2542 และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และจากทฤษฎีการปลูกฝังค่านิยมของ บลูม (Bloom, 1972, pp. 34-35) เกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาค่านิยมเด็กปฐมวัย เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญใช้เป็นแนวทางในการตอบคำถามให้ได้ข้อมูลสำหรับกำหนดรูปแบบการปลูกฝังค่านิยมความรักชาติสำหรับเด็กปฐมวัยต่อไป

โดยกำหนดขอบเขตจากหลักการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 2) (ข้อ 7) และจุดมุ่งหมายหลักสูตรปฐมวัยของ กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 31) (ข้อ 7 และข้อ 8) ที่ระบุไว้ดังนี้

การปลูกฝังความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ สังคมและสิ่งแวดล้อม
รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและความเป็นไทย
อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบ
ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ผู้วิจัยได้นำหลักการและจุดมุ่งหมายดังกล่าวมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในเรื่องที่ต้องการศึกษาให้มีความชัดเจนดังนี้

การปลูกฝังความรักชาติสำหรับเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย
การปลูกฝังให้รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และราชวงศ์
การปลูกฝังให้รักวัฒนธรรมไทย ประกอบด้วย ภาษาไทย ประเพณีไทย มารยาทไทย
อาหารไทย การแต่งกายไทย ดนตรีไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น
ลำดับขั้นการพัฒนาค่านิยมเด็กปฐมวัยของ บลูม (Bloom, 1972) ได้แก่
ขั้นการรับรู้ (Perceiving or Receiving)

ขั้นการตอบสนอง (Responding)

ขั้นการเห็นคุณค่า (Valuing)

ขั้นการจัดระบบ (Organizing)

ขั้นการพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย (Characterization)

2. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ คัดเลือกจากบุคคลที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย ทั้งในด้านของผู้กำหนดนโยบาย การวางแผน การดำเนินการ กำหนดหลักสูตร นักการศึกษา นักจิตวิทยา กุมารแพทย์และผู้ปฏิบัติงานโดยตรงกับการจัดกิจกรรมเด็กปฐมวัยโดยคัดเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจำนวน 18 คน

3. ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะเด็กอายุ 3-4 ปี เพราะเด็กในวัยนี้เป็นวัยเริ่มแรกของการศึกษาในโรงเรียนและเริ่มมีพัฒนาการที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวได้ดี จึงสมควรจะปลูกฝังค่านิยมความรักชาติให้กับเด็กในวัยนี้

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. รูปแบบกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมความรักชาติ หมายถึง การจัดกิจกรรมที่แสดงถึงลักษณะการปลูกฝังค่านิยมให้เด็กเกิดความรักชาติด้วยการแสดงความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ โดยยอมเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวมของชาติและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ประกอบด้วย

1.1 การปลูกฝังให้รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และราชวงศ์ หมายถึง การปลูกฝังให้เกิดความภาคภูมิใจที่เกิดในแผ่นดินไทย มีความสำนึกในชาติเผ่าพันธุ์ เชื้อสาย ศาสนา และจงรักภักดีในองค์พระมหากษัตริย์และราชวงศ์ เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวมเพื่อพระมหากษัตริย์และเพื่อชาติได้

1.1.1 การรักชาติ หมายถึง การมีความรักชาติ ภาคภูมิใจในความเป็นคนไทย มีความผูกพันหวงแหนมาตุภูมิหรือแผ่นดินถิ่นเกิด การเคารพธงชาติไทย ยกย่องเทิดทูนบรรพบุรุษของชาติ

1.1.2 ความรักศาสนา หมายถึง การมีความรัก ความภาคภูมิใจ ความศรัทธาในศาสนาที่ตนรัก เคารพในศาสนาของศาสนาที่ตนนับถือ รู้ถึงแก่นแท้ของศาสนาและยึดถือเป็นแนวทางในการประพฤติตน เพื่อดำรงไว้ซึ่งศาสนา พร้อมทั้งส่งเสริมทำนุบำรุงและพัฒนาให้ศาสนาเจริญสืบไป

1.1.3 ความรักพระมหากษัตริย์และราชวงศ์ คือ จงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์และราชวงศ์ ไม่หมิ่นพระบรมเดชานุภาพรวมทั้งการแสดงออกถึงการเคารพและเทิดทูน การทำความเคารพเพลงสรรเสริญพระบารมี

1.2 การปลูกฝังให้อนุรักษ์วัฒนธรรมไทย หมายถึง การปลูกฝังให้เด็กเรียนรู้วิถีชีวิตของคนในสังคมไทย ซึ่งเป็นแบบแผนการปฏิบัติที่ดำรงมาและการแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สมาชิกในสังคมไทยสามารถเรียนรู้ เข้าใจ ชาบซึ่ง ยอมรับและใช้ปฏิบัติร่วมกันในสังคมไทยแบ่งได้ 7 ประเภท คือ

1.2.1 การรักภาษาไทย หมายถึง การใช้ภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาประจำชาติในการติดต่อสื่อสารให้ถูกต้อง มีความภาคภูมิใจในภาษาไทย

1.2.2 การรักประเพณีไทย หมายถึง ความชื่นชอบในระเบียบแบบแผนการปฏิบัติที่เห็นว่าดีว่าถูกต้อง หรือเป็นสิ่งที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ในสังคมและมีการปฏิบัติสืบต่อ ๆ กันมา ได้แก่ ประเพณีต่าง ๆ เช่น ประเพณีลอยกระทง สงกรานต์ ประเพณีทางศาสนาและการอนุรักษ์ไว้ซึ่งประเพณีของชาติ

1.2.3 การรักมารยาทไทย หมายถึง การประพฤติปฏิบัติระหว่างบุคคลต่อบุคคลที่สังคมยอมรับ ได้แก่ มารยาททางกาย เช่น การรับประทานอาหาร การแสดงความเคารพ และมารยาททางวาจา

1.2.4 การรักอาหารไทย หมายถึง ความชื่นชอบในอาหารไทยประเภทคาวหวาน รสชาติของอาหารไทย การใช้อุปกรณ์ในการรับประทานอาหาร

1.2.5 การรักการแต่งกายไทย หมายถึง ความชื่นชอบในการแต่งกายที่สุภาพและการใช้เสื้อผ้าที่ตัดเย็บจากผ้าไทย

1.2.6 การรักดนตรีไทย หมายถึง ความรัก ความซาบซึ้ง การเห็นคุณค่าของเครื่องดนตรีไทย เพลงไทย

1.2.7 การรักภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง การส่งเสริมให้เด็กได้รู้จักและเกิดความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตน

2. การปลูกฝังค่านิยมเด็กปฐมวัย หมายถึง การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัยเพื่อปลูกฝังให้เกิดแนวคิดความรู้สึก ความเชื่อ ความต้องการ เกิดพฤติกรรมนิสัยและสามารถตัดสินใจเลือกแนวทางการดำเนินชีวิตของตน ให้มีคุณค่าแก่ตนเอง สังคมและประเทศชาติ

ขั้นตอนในการปลูกฝัง มีดังนี้

2.1 ขั้นการรับรู้ หมายถึง ความรู้สึกตัวในการรับรู้ ความเต็มใจและการเลือกเพื่อนสิ่งที่ต้องการ

2.2 ขั้นการตอบสนอง หมายถึง การตกลงใจที่จะตอบสนองสิ่งที่ได้รับรู้

2.3 ขั้นการเห็นคุณค่า หมายถึง เมื่อตอบสนองต่อสิ่งใดแล้วได้รับผลเป็นที่พึงพอใจ จะเห็นคุณค่าของสิ่งนั้น

2.4 ขั้นการจัดระบบ หมายถึง เมื่อเห็นคุณค่าในสิ่งนั้นแล้วเกิดการยึดมั่นจนสามารถนำสิ่งนั้นมาใช้ได้อย่างเป็นดี

2.5 การพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย หมายถึง การนำค่านิยมที่ได้รับแล้วยึดมั่นจนเกิดเป็นลักษณะนิสัยเฉพาะตนและแสดงพฤติกรรมเฉพาะตัว

3. เด็กปฐมวัย หมายถึง นักเรียนวัย 3-4 ปี ที่อยู่ในสถานศึกษาของรัฐบาล เอกชน และสถานรับเลี้ยงเด็ก ที่จัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมให้เด็ก

4. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง ผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย ทั้งในด้านผู้กำหนดนโยบาย การวางแผน การดำเนินการ กำหนดหลักสูตร นักการศึกษา นักจิตวิทยา กุมารแพทย์และผู้ปฏิบัติงานโดยตรงกับการจัดกิจกรรมเด็กปฐมวัย